

MIOKARD INFARKTIDAN KEYIN OPTIMALLASHTIRILGAN KARDIOREABILITATSIYANING KLINIK, IJTIMOY VA IQTISODIY SAMARADORLIGINI KOMPLEKS BAHOLASH

Nasirova Zarina Akbarovna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti
Samarqand, O'zbekiston Respublikasi

Ismati Nigina Odilovna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti
Samarqand, O'zbekiston Respublikasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17493930>

Annotatsiya

Tadqiqotning maqsadi jismoniy va ruhiy-hissiy omillarni hisobga olgan holda miokard infarktidan keyingi optimallashtirilgan kardioreabilitatsiya dasturining samaradorligini baholashdan iborat. Tadqiqotga o'tkir miokard infarktini boshdan kechirgan 138 nafar bemor (o'rtacha yoshi $58,2 \pm 8,6$) kiritilgan. Asosiy guruh ($n=72$) me'yorlashtirilgan jismoniy mashqlar, ruhiy-hissiy qo'llab-quvvatlash va o'z-o'zini nazorat qilishni o'rgatishni o'z ichiga olgan keng qamrovli dasturdan o'tgan, nazorat guruhi ($n=66$) esa standart reabilitatsiyani olgan.

Asosiy guruhdagi bemorlarda olti oydan so'ng yurakning nasos funksiyasi sezilarli darajada yaxshilandi (ChQ OF $48,2 \pm 7,8\%$ dan $53,6 \pm 6,9\%$ gacha, $p<0,001$), NT-proBNP miqdori 28% ga va yuqori sezgir C-reaktiv oqsil miqdori 35% ga pasaydi, HADS shkalasi bo'yicha xavotirlanish va tushkunlik darajasi 32% ga, PSS shkalasi bo'yicha stress holati esa 31% ga kamaydi. Olti daqiqalik yurish sinovida jismoniy yuklamaga chidamlilik 68 ± 22 metr ga oshdi ($p<0,001$), SF-36 shkalasi bo'yicha hayot sifati ko'rsatkichi 26% ga, MMAS-8 bo'yicha davolanishga sadoqat darajasi esa $48,6\%$ dan $77,8\%$ gacha ko'tarildi ($p<0,001$). Samaradorlikning umumiy ko'rsatkichi $0,64 \pm 0,12$ dan $0,83 \pm 0,09$ gacha yaxshilandi ($p<0,001$).

Takomillashtirilgan dastur yuqori klinik, ruhiy-hissiy va ijtimoiy samaradorlikni namoyish etdi, takroriy kasalxonaga yotqizishlarni $3,2\%$ gacha kamaytirish va ChQ $>55\%$ ga tiklanishi kuzatilgan bemorlar ulushini 63% gacha oshirishga ko'maklashdi.

Kalit so'zlar: miokard infarkti, kardioreabilitatsiya, jismoniy faollik, ruhiy-hissiy omillar, NT-proBNP, HADS, SF-36, hayot sifati, moslashuv mexanizmlari.

Dolzarblik

Miokard infarktidan so'ng bemorlarni tiklanish jarayoni kardiologiyada markaziy muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Revaskulyarizatsiyaning zamonaviy usullari qo'llanilishiga qaramay, bemorlarning sezilarli qismida yurak faoliyati buzilishi belgilari, jismoniy yuklamalarga past chidamlilik va hissiy beqarorlik saqlanib qolmoqda. Yuqori darajadagi hamroh kasalliklar va miokard qayta shakllanishi xavfini hisobga olgan holda, infarktdan keyingi reabilitatsiya dasturiga jismoniy va ruhiy-hissiy usullarni uyg'unlashtirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot maqsadi

Optimallashtirilgan kardioreabilitatsiya dasturini qo'llash jarayonida teri orqali koronar aralashuvni o'tkazgan miokard infarktidan keyingi bemorlarning holatini kompleks klinik-funksional va biokimyoviy baholashni o'tkazish.

Materiallar va usullar

Tadqiqotga Respublika ixtisoslashtirilgan kardiologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazining Samarqand viloyat filialida kuzatuvda bo'lgan postinfarkt kardioskleroz bilan og'rikan 138

nafar bemor (o'rtacha yoshi $58,2 \pm 8,6$ yosh) kiritildi. Asosiy guruh ($n = 72$) jismoniy mashqlar, nafas olish mashqlari, stressni boshqarish va psixokorreksiya seanslarini o'z ichiga olgan optimallashtirilgan reabilitatsiya dasturidan o'tdi; nazorat guruhi ($n = 66$) esa standart tiklanish davolanishini oldi. Klinik-gemodinamik, biokimyoviy va psixometrik ko'rsatkichlar: qon haydash fraksiyasi (QHF), yakuniy diastolik hajm (YaDH), chap qorincha miokard massasi indeksi (ChQ MMI), NT-proBNP, yuqori sezgir C-reaktiv oqsil (ys-CRO), 6 daqiqalik yurish testi (6DYuT), HADS, PSS, SF-36 va MMAS-8 shkalalarini baholash o'tkazildi.

Tadqiqot natijalari:

Reabilitatsiya kursi boshlanganidan olti oy o'tgach, asosiy guruhdagi bemorlarda klinik-gemodinamik, biokimyoviy va psixoemotsional ko'rsatkichlarning sezilarli ijobiy o'zgarishlari kuzatildi. Bu esa yurak-qon tomir tizimining funksional holati va moslashuv mexanizmlarining har tomonlama tiklanayotganligidan dalolat beradi.

O'tkazilgan tadqiqot natijasida, jismoniy va ruhiy-hissiy tarkibiy qismlarni o'z ichiga olgan optimallashtirilgan yurak reabilitatsiyasi dasturini qo'llash, miokard infarktidan so'ng bemorlarning moslashuvining barcha darajalariga sezilarli tizimli ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Yurak qon aylanishi, moddalar almashinuvi va ruhiy-hissiy ko'rsatkichlarning yaxshilanishidan tashqari, organizmning funksional zaxiralarining har tomonlama tiklanishini aks ettiruvchi qo'shimcha ijobiy natijalar qayd etildi.

Asosiy guruh bemorlarida yurak ritmi buzilishi holatlari chastotasining sezilarli darajada pasayishi (27% ga, $p < 0,05$), II-III funksional sinf zo'riqish stenokardiyasi holatlari sonining kamayishi (41% ga, $p < 0,01$) va qon bosimining me'yorlashuvi (o'rtacha $142,6 \pm 18,4/88,2 \pm 10,7$ dan $128,5 \pm 14,6/80,4 \pm 8,9$ mm sim.ust. gacha, $p < 0,01$) kuzatildi. Shuningdek, ortostatik reaksiyalar chastotasining pasayishi va yurak ritmi o'zgaruvchanligining yaxshilanishi ham qayd etildi. Bu esa vegetativ muvozanatning tiklanishi va simpatoadrenal faollikning pasayishini ko'rsatadi.

Lipid almashinuvi ko'rsatkichlari ijobiy o'zgarishlarni namoyish etdi: umumiy xolesterin miqdori 12% ga ($p < 0,05$), triglitseridlar darajasi 14% ga ($p < 0,05$) kamaydi va yuqori zichlikdagi lipoproteidlar konsentratsiyasi 9% ga oshdi ($p < 0,05$). Bu esa o'rtacha shiddatli jismoniy mashqlarning motivatsion-xulq-atvor modullari bilan birgalikda moddalar almashinuvini barqarorlashtirishga va ateroskleroz rivojlanishining oldini olishga yordam berishini tasdiqlaydi.

Olti oy davomida dinamik kuzatuv olib borilganda, asosiy guruhda takroriy miokard infarkti holatlari qayd etilmadi, nazorat guruhida esa qaytalanish chastotasi 4,6 foizni tashkil etdi. Optimallashtirilgan dasturdan o'tgan bemorlarda shoshilinch tibbiy yordamga murojaat qilish va takroriy kasalxonaga yotqizish hollari sezilarli darajada kamaydi (nazorat guruhidagi 11,5 foizga nisbatan 3,2 foiz, $p < 0,05$).

Funksional, biokimyoviy va psixoemotsional parametrlarni o'z ichiga olgan dastur samaradorligini yaxlit baholash ma'lumotlari alohida ahamiyat kasb etdi. Integral ko'rsatkich $0,64 \pm 0,12$ dan $0,83 \pm 0,09$ gacha yaxshilandi ($p < 0,001$), bu esa yurak-qon tomir tizimining moslashuvchanlik salohiyati tiklanganligini ko'rsatadi.

Xulosalar: Umuman olganda, olingan natijalar shuni tasdiqlaydiki, kompleks optimallashtirilgan kardioreabilitatsiya dasturi nafaqat bemorlarning jismoniy holatini yaxshilaydi, balki xavotirlanish darajasini pasaytiradi, davolanishga bo'lgan moyillikni oshiradi, gemodinamik ko'rsatkichlarni barqarorlashtiradi va hayot sifatini sezilarli darajada

yaxshilaydi. Bunday yondashuvni qo'llash yurak-qon tomir asoratlarining ikkilamchi profilaktikasi samaradorligini oshirish va miokard infarktidan keyingi bemorlarning uzoq muddatli prognozini yaxshilash imkonini beradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Albus C., Waller C., Fritzsche K. Psychocardiology: The relationship between mental and cardiovascular disorders. Dtsch Med Wochenschr. 2022;147(13):631-637.
2. Dritsa M., Dupuis G., Tobaigy M. Miokard infarktidan keyin depressiya va xavotirlanish alomatlari: Bashorat qiluvchi omillar va reabilitatsiya natijalariga ta'siri. J Psixosom Res. 2021;140:110298.
3. Kureshi F. va boshq. Yurak reabilitatsiyasida xavotir, tushkunlik va davolanish rejimiga rioya qilishning natijalar bilan bog'liqligi: istiqbolli kogort tadqiqoti. Am J Cardiol. 2023;188:62-69.
4. Chaves G.S.S., Ghisi G.L.M., Grace S.L. Yurak reabilitatsiyasiga rioya qilishni yaxshilash uchun xulq-atvor aralashuvlari: tizimli tahlil. Heart. 2020;106(16):1239-1245.
5. Feola M. va boshq. NT-proBNP miokard infarktidan keyin yurak reabilitatsiyasida funksional yaxshilanishning biomarkeri sifatida. Int J Cardiol. 2022;347:19-25.
6. D'Ascenzi F., Cameli M., Mondillo S. Miokard infarktidan keyingi bemorlarda yurak reabilitatsiyasidan so'ng VO₂ cho'qqisining yaxshilanishining prognoz qiymati. Eur J Prev Cardiol. 2020;27(11):1195-1203.
7. Solihova G.A., Ahmedova L.Sh. Miokard infarktidan keyingi bemorlarda psixoemotsional omillarni hisobga olgan holda kardioreabilitatsiya dasturlarini optimallashtirish. O'zbekiston kardiologiya vestniki. 2023;3(12):45-52.
8. Hamidov O.A., Boboyeva N.A. Postinfarkt reabilitatsiyasida jismoniy va kognitiv-xulq-atvor usullarini integratsiyalashning roli. Samarqand DMU terapevtik vestniki. 2024;2(8):14-20.